

ALKOHOLITUTKIMUSSÄÄTIÖ

V U O S I K E R T O M U S

2008

LINTULAHDENKUJA 4, 00530 HELSINKI PL 30, 00271 HELSINKI
www.alkoholitutkimussaatio.fi

ALKOHOLITUTKIMUSSÄÄTIÖ

Hallitus 2008-2010:

PUHEENJOHTAJA

Jussi Simpura, TUTKIMUSPROFESSORI

VARAPUHEENJOHTAJA

Erkki Vuori, PROFESSORI

JÄSENET

Janne Kivivuori, TUTKIMUSJOHTAJA

Esa Korpi, PROFESSORI

Anja Koski-Jännes, PROFESSORI

Tapani Melkas, JOHTAJA

Pekka Sulkunen, PROFESSORI

Jari Tiibonen, PROFESSORI

Jaakko Uotila, TOIMITUSJOHTAJA

Työvaliokunta 2008-2010:

PUHEENJOHTAJA

Jussi Simpura, TUTKIMUSPROFESSORI

JÄSENET

Esa Korpi, PROFESSORI

Pekka Sulkunen, PROFESSORI

Erkki Vuori, PROFESSORI

ASIAANTUNTIJAT

Pekka Hakkarainen, DOSENTTI

Kalervo Kiiänmaa, TUTKIMUSPROFESSORI

Rahapelitutkimusvaliokunta 2008-2010:

JÄSENET

Pertti Alasuutari, PROFESSORI

Kari Haavisto, NEUVOTTELEVA VIRKAMIES

Visa Heinonen, PROFESSORI

Mauri Marttunen, PROFESSORI

Kari Poikolainen, TUTKIMUSJOHTAJA

Kati Rantala, DOSENTTI

Kari Vésala, DOSENTTI

SIHTEERI JA TUTKIMUSJOHTAJA

Kari Poikolainen, DOSENTTI

Sisällys

Yleiskatsaus.....	1
Hallinto	2
Tutkimustoiminta	3
Tutkimussopimukset ja yhteistyöhankkeet	3
Apurahat	18
Varsinaiset apurahat	18
Tutkimussopimusapurahat.....	19
Uudet rahoituspäätökset.....	20
Rahapeliapurahat.....	21
Muu toiminta.....	22
Muu toiminta kotimaassa.....	22
Kansainvälinen yhteistyö.....	22
Talous.....	23
Säätiön toimintaan liittyviä julkaisuja	24

Yleiskatsaus

Alkoholitutkimussäätiön tukea saaneita väitöskirjoja julkaistiin vuoden 2008 aikana kolme. Vertaisarviointimenettelyn läpikäyneitä uusia artikkeleita ilmoitettiin säätiölle 31. Lisäksi ilmestyi seitsemän muuta tieteellistä kirjoitusta. Jatkorahoitusta myönnettiin kahdelle tutkimussopimus-hankkeelle.

Kuluneen vuoden aikana käynnistettiin kuusi uutta tutkimussopimus-hanketta. Yhdessä uudessa hankkeessa tutkitaan riippuvuutta aiheuttavien aineiden vaikutusta aivojen muovautuvuuteen, erityisesti keskiaivojen dopamiinivälitteisten solujen osalta. Toisessa hankkeessa tutkitaan aivoperäisen hermokasvutekijän merkitystä alkoholin juomisen sääntelyssä. Kolmannessa tarkastellaan juomiskäytäntöjen, humalan, juomistilanteiden ja juomisen merkityksien esiintymistä eri sukupolvia ja eri koulutustaustaa edustavien miesten ja naisten elämässä. Neljännessä tarkastellaan huumeiden käyttäjien taparikollisuutta ja rikosoikeudellisten sanktioiden pelotevaikutusta. Viidennessä tutkitaan Viron alkoholi-politiikkaan vaikuttaneita tekijöitä itsenäistymisvuodesta 1991 lähtien. Kuudennessa tutkitaan yksilöiden välisten geneettisten erojen ja alkoholin yhteisvaikutusta aggressiiviseen käyttäytymiseen. Aiemmin alkaneita sopimushankkeita esitellään jäljempänä kohdassa *Tutkimustoiminta*.

Vuonna 2008 säätiö pystyi myöntämään alkoholitutkimukseen ja siihen liittyvään huumetutkimukseen 30 % haetusta apurahamäärästä. Moni hyvä hanke jäi tuetta. Säätiön valtionapu on pysynyt entisen suuruisena vuodesta 1995 lähtien. Samaan aikaan elinkustannusindeksi on noussut 25 %.

Viisivuotiskautena 2002–2006 Alkoholitutkimussäätiön tuella tuotettiin 23 väitöskirjaa ja 108 vertaisarvioitua alkuperäistutkimusta. Yhden miljoonan euron panos tuotti keskimäärin 8,8 väitöskirjaa ja 41,1 alkuperäistutkimusta. Tuottavuus oli väitöskirjojen osalta 6,4-kertainen ja alku-

peräistutkimuksen osalta 3,8-kertainen Suomen yliopistojen budjetti- ja ulkopuolisella tutkimusrahoituksella tuotettuun julkaisumäärään verrattuna. Opetusmenot on poistettu yliopistojen tuottavuutta laskettaessa.

Vuonna 2008 säätiön toimintaan ja rahoitukseen vaikutti perinteisen alkoholitutkimuksen tukemisen lisäksi kaksi uutta, lyhytaikaista toimintamuotoa. Säätiö osallistui Suomen Akatemian rahoittamaan nelivuotiseen kansainväliseen tutkimuskonsortioon ”Addiktion teoriat ja mielikuvat” tutkimalla addiktioiden aatehistoriaa, syytekijöitä ja luonnetta. Sosiaali- ja terveysministeriön kanssa solmitun sopimuksen mukaisesti säätiö julisti haettavaksi apurahoja rahapeliongelmiin tutkimukseen ja myönsi tukea tähän tarkoitukseen 244.270 euroa.

Alkoholitutkimussäätiö toimi vuosina 1995–2008 Sosiaali- ja terveysalan kehittämis- ja tukimulaitoksen (Stakes) tiloissa. Toiminta jatkuu 2009 Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tiloissa. Stakes ja Kansanterveyslaitos yhdistyivät vuoden 2009 alussa Terveyden ja hyvinvoinnin laitokseksi.

Hallinto

Säätiön hallituksen kokoonpano oli kertomusvuonna, seuraava: sosiaali- ja terveysministeriön nimittämät jäsenet: johtaja *Tapani Melkas*, professori *Esa Korpi* ja tutkimusprofessori *Jussi Simpura*; opetusministeriön nimittämät jäsenet: professori *Anja Koski-Jännes*, professori *Pekka Sulkunen* ja professori *Jari Tiihonen*; Tieteellisten seurain valtuuskunnan nimeämät jäsenet: tutkimusjohtaja *Janne Kivivuori* ja professori *Erkki Vuori*; Alko Oy:n nimeämä jäsen: toimitusjohtaja *Jaakko Uotila*. Hallituksen puheenjohtajana on ollut *Simpura* ja varapuheenjohtajana *Vuori*.

Työvaliokuntaan ovat kuuluneet hallituksen jäsenet *Korpi*, *Sulkunen* ja *Vuori*. Puheenjohtajana on ollut *Simpura*. Asiantuntijoina olivat dosentti *Pekka Hakkarainen* ja tutkimusprofessori *Kalervo Kiiänmaa*. Tutkimusjohtajana ja sihteerinä toimi *Kari Poikolainen*. Tilintarkastaja oli KHT *Olavi Guttorm* (varalla KHT *Timo Tuokko*). Taloudenhoitajana oli *Hannu Lindroth*.

Rahapelitutkimusvaliokuntaan ovat kuuluneet sosiologian professori *Perti Alasuutari* Tampereen yliopistosta, kuluttajaekonomian profes-

sori *Visa Heinonen* Helsingin yliopistosta, psykiatrian professori *Mauri Marttunen* Kuopion yliopistosta, tutkimusjohtaja *Kari Poikolainen* Alkoholitutkimussäätiöstä, dosentti *Kati Rantala* Oikeuspoliittiselta tutkimuslaitokselta ja sosiaalipsykologian dosentti *Kari Vesala* Helsingin yliopistosta sekä neuvotteleva virkamies *Kari Haavisto* Sosiaali- ja terveysministeriön edustajana.

Hallitus kokoontui kaksi kertaa, työvaliokunta neljä kertaa ja rahapeli-tutkimusvaliokunta yhden kerran.

Tutkimustoiminta

Tutkimussopimukset ja yhteistyöhankkeet

Säätiön ohjelmaan sisältyvät tutkimukset ovat edistyneet seuraavasti:

170 *Raittiusliikkeen ja -aatteen hiipuminen Suomessa toisen maailmansodan jälkeen (1945–1993).*

Suomalaisesta raittiusliikkeestä on vähän tutkimustietoa kielto-lain kumoamisen jälkeiseltä ajalta. Tutkimuksessa kysytään, miten raittiusjärjestöjen edistämä raittiustyö menetti asemansa ihmisten elämäntapojen hallinnassa vuosina 1932–1996. Tarkoituksena on selvittää Suomelle erityistä kansalaisyhteiskunnan ja valtion suhdetta alkoholihaittojen ja markkinoiden säätelyssä. Tutkimus kuuluu historiallisen sosiologian alaan. Aineistona ovat raittiusliikkeen ja Alkon asiantuntijoiden tekstit alkoholialan lehdissä ja julkaisuissa, raittiusjärjestöjen ja sosiaali- ja terveysministeriön raittius- ja alkoholiosaston arkistot sekä asiantuntijahaastattelut. Tutkimus käynnistyi osana Studies of Nordic Alcohol Political Systems-projektia (1998–2000). Hanke keskeytyi kaikkiaan kolmeksi vuodeksi. Tutkimussopimuskausi päättyi 2005 ja työ on ollut keskeytyksissä sen jälkeen muun työn vuoksi. Raittiusliike organisoitiin keskitetyksi. Se tähtäsi kansalaisten hyvään elämään ja vastusti Alkon alkoholipolitiikkaa. Politisoitunut ja valtiollistunut raittiustyö mureni kolmen käänteen myötä. Nämä olivat raittiustyön eettisen ja tiedollisen perustan rapautuminen, kansanliikepohjan ehtyminen ja lopulta valtion hallinnon desentralisaatio. Tutkija: *Katariina Warpenius*, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (katariina.warpenius@thl.fi)

- 175 *Näyttöön perustuvien alkoholiriippuvuutta koskevien hoitomuotojen satunnaistettu vertaileva tutkimus: disulfiraami, naltreksoni ja akamprosaatti alkoholiriippuvuuden hoidossa.*

Tutkimuksen jakaantui kahteen vaiheeseen: a) 12-viikon säännöllinen lääkitys ja b) sen jälkeen lääkitys tarvittaessa. Lääkitys kesti yhteensä yhden vuoden, jonka jälkeen seurasi 67 viikon seuranta-jakso. Tutkimukseen saadut 243 vapaaehtoista alkoholiriippuvaista potilasta satunnaistettiin ryhmiin suhteessa 1:1:1. Ryhmät olivat valvottu naltreksoni (NTX), akamprosaatti (ACA) tai disulfiraami (DIS). Lääkärilläkäynnit olivat viikoilla 0, 2, 6, 12, 26 ja 52. Ensisijaisiksi päätetapahtumiksi valittiin retkahtaminen rankkaan juomiseen ja aika ensimmäiseen juomakertaan lääkityksen alkamisen jälkeen. Toissijaiset tapahtumat olivat raittiuden päivien lukumäärä viikossa, viikoittainen alkoholin käyttö, AUDIT- SADD- ja elämänlaatukyselyjen pistemäärät. DIS oli merkittävästi parempi vähentämään runsasta juomista, retkahduksia ja viikoittaista alkoholinkulutusta sekä lisäämään raittiiden päivien määrää säännöllisen lääkityksen aikana kuin muut hoidot. Tarvittaessa käytetyn lääkityksen aikana ei ollut muuta eroa ryhmien välillä kuin että raittiiden päivien määrä oli suurempi DIS ryhmässä kuin ACA ja NTX ryhmässä. NTX ja ACA ryhmien välillä ei ollut eroa. Potilaat, jotka käyttivät ACA, NTX tai DIS ja joiden lääkehoitoon oli yhdistetty kognitiiviseen terapiaan perustuva opaskirja, vähensivät merkittävästi alkoholin käyttöään ja heidän elämänlaatunsa parani. Valvottu DIS-hoito osoitti tehonsa varsinkin jatkuvan lääkehoidon vaiheessa verrattuna NTX- ja ACA-hoitoihin. Muut julkaisut ovat kirjoittamisvaiheessa. Suomenkielisen opaskirjan käyttö alkaa terveydenhuollossa. Tutkimusartikkeli ja kognitiivinen opaskirja on julkaistu lehdessä *Alcohol and Alcoholism*. Alkoholin suurkulutus ja masennus -julkaisu on kirjoitusvaiheessa. Tutkija: *Esti Laaksonen*, Turun terveystoimi ja Turun yliopisto.

- 180 *Alkoholin riskikuluttajien farmakologinen mini-interventio: alkoholinkulutuksen vähentäminen naltreksonilla ja mini-interventiolla.*

Tutkimuksen tavoitteena on vähentää suurkuluttajien alkoholin käyttöä ja siten ehkäistä ennalta alkoholin suurkulutuksesta aiheutuvia sairauksia ja haittoja. Tutkimus toteutettiin lumekontrolloituna satunnaistettuna kliinisenä lääkeainetutkimuksena, jossa verrataan kolmen erilaisen naltreksoniannoksen tehoa yhdistettynä mini-interventioon. Monikeskustutkimuksessa selvitetään, eroavatko hoitoryhmät toisistaan seuraavissa asioissa: käytetty alkoholimäärä,

retkahdukset, hoidossa pysyminen, subjektiivisesti koettu hyvinvointi, muutokset henkilöiden toiminnallisessa tasossa ja alkoholin-kulutusta osoittavissa laboratoriotuloksissa. Tutkimukseen osallistui yhteensä 160 vapaaehtoista työterveyshuollon asiakasta. Tutkimus alkoi vuonna 2000 ja kliininen potilastyö on saatu loppuun 2004. Tutkimustulosten analyysi jatkuu ja tavoitteena on loppuraportti vuonna 2009. Hanke on päättynyt. Kaikissa ryhmissä alkoholinkulutus väheni merkittävästi. Tutkimusryhmien välillä ei tullut merkittävää eroa missään seuratussa muuttujassa. Tutkija: *Hannu Alho*, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (hannu.alho@thl.fi)

183 *Aivojen välittäjäainereseptorit alkoholi- ja huumeriippuvuuden mal-leissa.*

Huumeiden neurobiologian tarkempi tunteminen avaa uusia mahdollisuuksia sekä ymmärtää huumeriippuvuutta että luoda mahdollisuuksia lääkkeellisten hoitojen kehittämiseksi. Aivojen tärkeimpiin kiihoittaviin glutamaattireseptoreihin kuuluva AMPA-reseptori on osoittautunut oleelliseksi miltei kaikkien päihteiden aiheuttamassa riippuvuudessa ja psykomotorisessa aktivaatiossa. Sama reseptori on tärkeä myös sosiaalisen vuorovaikutuksen ja aggressioiden säätelyssä. Työmme poistogeenisellä hiirikannalla ovat osoittaneet, että toleranssi opiaateille ja bentsodiatsepiineille kehittyi vajavaisesti, jos AMPA-reseptori mekanismit eivät ole kunnossa. Etsimme näille käyttäytymisvasteille neurokemiallisia vastineita aivoista. Lisäksi tutkimme näiden reseptoreiden molekulaarisia alkoholivasteita rekombinanttireseptoreilla. Projektiin liittyvä julkaisu bentsodiatsepiinintoleranssin ja -vieroituksen glutamaattimekanismeista on hyväksytty julkaistavaksi, samoin kuin löytö keskiaivojen dopamiinisolujen muovautuvuudesta bentsodiatsepiinien vaikutuksesta. Tutkimuksen tuloksia on esitelty kahdessa kansainvälisessä kokouksessa vuoden mittaan. Projektilla on tärkeä koulutuksellinen merkitys, koska siinä tehdään kolme väitöskirjatyötä. Tutkijat: *Esa R. Korpi, Teemu Aitta-aho, Tommi Möykkönen ja Anne Heikkinen*. Helsingin yliopiston biolääketieteen laitos.

184 *Alkoholi ja naiset Suomessa 1917–1987.*

Kieltolaki on vaikuttanut nykyiseen alkoholikäsitteisiimme ja alkoholipolitiikkaamme. Aikaisemman tutkimuksen kieltolakikuva on varsin miehinen ja yhteiskunnan ”ylätason” toimijoihin – eduskuntaan, hallitukseen ja raittiusliikkeen johtoon keskittyvä. Tutkimus luo uutta näkökulmaa kieltolakiajan historiaan yhdistämällä moder-

nin sosiaalishistoriallisen mentaliteettien tutkimuksen tradition väli-neitä naishistorian kriittisiin perspektiiveihin. Naisten kieltolaki-mielipiteiden kehitys on erityisen kiinnostava, koska oletettu kieltolain sataprosenttinen kannatus osoittautuikin kansanäänestyksessä 1931 enemmistön vastustukseksi. Aineistoina on lehdistöä, nais-, kieltolaki- ja raittiusjärjestöjen materiaaleja sekä keskeisten toimijoiden biografisia aineistoja. Kieltolakikeskustelua analysoidaan laadullisin menetelmin. Myös konkreettinen toiminta on tutkimuksen kohteena. Väitöskirjatyo (monografia) alkoi 2002–2007 hankkeessa Alkoholi ja naiset Suomessa 1917–1987, jonka muut tutkijat olivat Matti Peltonen ja Hanna Kuusi. Hankkeen tuloksia on raportoitu teoksessa Alkoholin vuosisata: suomalaisten alkoholiolojen vaiheita 1900-luvulla (SKS 2006). Kaartinen on jatkanut työtään henkilökohtaisella apurahalla vuonna 2008. Kuluneena vuonna fokus on ollut kieltolakia kannattaneissa naisissa, erityisesti järjestäytyneen työväestön tutkimuksessa. Vuonna 2009 on tarkoitus keskittyä maalaisnaisiin, uskonnon merkitykseen kieltolakikeskustelussa, materiaaliin vuosilta 1907–1918 sekä väitöskirjan viimeistelyyn. Tutkimus jätetään esitarkastukseen vuoden 2009 loppuun mennessä. Kieltolakikeskustelussa naiset kannastaan riippumatta perustelivat osaanottensa yhteiskunnalliseen keskusteluun satavuotiaalla koti- ja perhekeskeisellä aatteellisella jatkumolla. Tähän liitettiin myös moraalien ja sosiaalipolitiikan kysymykset. Kieltolakitaistelun ”rintamalinjat” voidaan luokitella sukupuolen ohella myös dikotomioihin kaupunki – maaseutu, porvarilliset – työläiset, ruotsinkieliset – suomenkieliset, uskonnolliset – maallistuneet. Hankkeessa on vuonna 2008 pidetty yksi kansainvälinen ja kolme kotimaista esitelmää. Tutkijat: *Matti Peltonen, Aija Kaartinen, Alkoholitutkimussäätiö ja Hanna Kuusi*, Helsingin yliopiston yhteiskuntahistorian laitos.

185 *Toistuvasti rattijuopumuksesta tuomittujen henkilöiden kokemukset rattijuopumuksesta.*

Rattijuopot ohjautuvat keskusteluhoitoihin pääasiallisesti rangaistus-seuraamuksia määrättäessä. Sosiaalisen sopimuksen rikkominen ja henkilökohtaisen vastuun teemat määrittävät vahvasti hoitoon ohjautumista. Näitä teemoja näytetään hoidon sisällöissä lähesyttävän vain epäsuorasti. Yleensä hoito-ohjelmat tarjoavat liikenevalistusta tai hoitoa päihdeongelmaan. Tutkimuksen kohteena ovat toistuvasti rattijuopumuksesta tuomittujen henkilöiden hoidollisissa keskusteluissa tuottamat kertomukset. Pyrkimyksenä on selvittää rattijuoppojen tapoja rakentaa toimijuutta tilantees-

sa, jossa heitä vastuutetaan sosiaalisen sopimuksen rikkomisesta. Tutkimusaineisto muodostuu 30 henkilön viiden tunnin tutkimus- ja hoitajaksoista. Hoitajaksot videoitiin ja tallenteet saatettiin teksti- muotoon. Tutkimuksen teoreettinen ja metodinen lähestymistapa on narratiivinen. Alkoholitutkimussäätiö rahoitti tutkimusta vuosina 2002–2005. Tutkimushankkeen aikana julkaistiin artikkeli lehdessä *Counselling Psychology Quarterly* ja pidettiin kaksi esitelmää kotimaassa. Vuodesta 2006 lähtien tutkimustyö on edennyt tutkijan muun työn ohessa. Koko aineistoa koskeva tutkimusraportti on viimeistelyvaiheessa ja valmistuu vuoden 2009 aikana. Ensimmäisessä osatutkimuksessa ”Sense of agency in narrative processes of repeatedly convicted drunk drivers” kuvattiin kahden asiakkaan kerrontaprosesseissa rakentuvia, rattijuopumukselle annettuja merkityksiä. Asiakkaiden rattijuopumukset rakentuivat vastakkaisiksi ratkaisuksi koetulle toimijuudentunnon ongelmalle; toiselle rattijuopumus oli pakottava toiminnallinen ratkaisu, jossa asiakas luopui toimijuuspositiostaan. Toiselle asiakkaalle rattijuopumus oli tietoinen valinta ja yritys korostaa autonomista toimijuustuntoa. Koko aineistoa (30 asiakkaan viiden tunnin päihdehuollon istunnot) koskevien analyysien perustella rattijuopumuskertomuksissa löydettiin viisi toimijuuskertomustyyppiä: Hyväksytty toimijuus (11), heikko toimijuus (8), olosuhdesidonnainen toimijuus (6), akraattinen toimijuus (3) ja ei-omistettu toimijuus (2). Ainoastaan akraattisen toimijuuden kertomuksissa kertojat asettuivat vastuulliseen position kertossaan rattijuopumuksesta. Heikon toimijuuden kertomuksissa vastuu siirrettiin itsen ulkopuolelle. Olosuhdesidonnaisen toimijuuden kertomuksissa vastuu torjuttiin kiinnijäämistilanteen pakenemis- ja hyökkäysreaktioissa. Hyväksytyyn toimijuuden kertomuksissa rattijuopumus kuvattiin arkisena toimintana, johon ei liittynyt vastuuta sosiaalisen sopimuksen rikkomisesta. Ei-omistetun toimijuuden kertomuksissa rattijuopumusta ei kerrottu koettuna omana toimintana ja vastuu toiminnasta oli oman toimijuuden ulkopuolella. Tutkija: *Minna-Leena Pulkkinen*, Jyväskylän yliopiston psykologian laitos. (minpul@psyka.jyu.fi)

190 *Haittojen vähentäminen ja matala kynnyks suomalaisessa huumehoi-
dossa. Etnografinen kuvaus suonensisäisten huumeiden käyttäjien
terveysneuvonnasta.*

Tarkastelen tutkimuksessa suomalaisen huumeusaine- ja hyvinvointi-
politiikan hallintakäytännöissä ja ajattelutavoissa viime vuosikym-
menen aikana tapahtuneita ja ounasteltuja muutoksia huumehoi-

toa koskevan esimerkin avulla. Tutkimuksen kohteena ovat vuonna 1997 toimintansa aloittaneet ruiskujen ja neulojen vaihtopisteet, so. *terveysneuvontapisteet*, ja niiden edustama huumeongelmien hallintatapa, jossa on korostunut muun muassa ”käyttäjä”- ja ”asiakaslähtöisyys” sekä huumeidenkäyttäjien yhteiskunnallisen aseman parantaminen erilaisin ”osallistavin” menetelmin. Tämän lisäksi pisteet perustavat toimintansa haittojen vähentämisen ajattelutavalle, joka varsinkin toiminnan alkuvaiheessa poikkesi suuresti suomalaisen päihdehuollon perinteisistä, raittiuteen tähtäävistä ajattelu- ja toimintatavoista. Tutkimus on kokonaisuus terveysneuvonta-toiminnan ideologisista lähtökohdista ja siitä, kuinka ne kääntyvät huumeidenkäyttäjiin kohdistuviksi käytännöllisiksi interventioiksi. Tutkimuksessa arvioidaan myös toiminnan merkitystä sekä huumeidenkäyttäjien itsensä että ns. muun yhteiskunnan kannalta. Tämän lisäksi terveysneuvontapisteet ovat tutkimuksessa näköalapaikka erilaisiin vallalla oleviin sosiaalisten ongelmien määrittely- ja hallintatapoihin. Näiden kysymysten osalta tutkimus yhdistyy keskusteluun ns. kansalaisyhteiskunnan ja erilaisten kansalaisjärjestöjen mahdollisuuksista auttaa sosiaalisten ongelmien hallintaa ja ratkaisua. Etnografinen aineisto koostuu yhteensä vuoden ajalta pisteissä ja niiden liepeillä – kaduilla ja kokouksissa – tehdyistä havainnoista sekä pisteiden työntekijöille ja asiakkaille tehdyistä haastatteluista. Taustamateriaaliksi on kerätty terveysneuvontapisteiden toimintaa koskevia lehtiartikkeleita, toimintaa koskevia hallinnollisia dokumentteja sekä huumeidenkäyttäjille suunnattua terveysneuvontamateriaalia. Tutkimuksesta on tulossa 4–5 artikkelia ja yhteenvedon käsittävä artikkeliväitöskirja. Tutkimuksen ensimmäinen artikkeli julkaistiin vuonna 2007 *Yhteiskuntapolitiikka* -lehdessä. Vuonna 2008 tutkimuksesta lähetettiin arvioitavaksi kaksi artikkelikäsikirjoitusta, jotka julkaistaan vuoden 2009 kevään aikana *Journal of Health Management and Organisation*- ja *Sosiologia* -lehdissä. Tutkija: Riikka Perälä, Alkoholitutkimussäätiö.

193 *Transkriptiotekijä ΔFosB:n merkitys päihderiippuvuudessa.*

Päihteiden aiheuttamat plastiset muutokset riippuvuuden kehittämisen kannalta tärkeillä aivoalueilla muistuttavat läheisesti muistiin ja oppimiseen liittyviä plastisia muutoksia aivoissa. Yhtenä tärkeänä osana pitkäkestoisten muutosten syntyä pidetään geenien ilmentymistä säätelevien transkriptiotekijöiden ilmentymisen muutoksia. Transkriptiotekijöistä erityisesti ΔFosB ja CREB on toistaiseksi yhdistetty riippuvuuden syntyyn liittyviin plastisiin muutoksiin. Projektin

tavoitteena on selvittää addiktion kehittämisessä keskeisenä pidetyn herkistymisilmion molekulaarisia mekanismeja. Työssä tutkitaan eri päihdeaineiden aiheuttamaa Δ FosB:n ja CREB:n aktivoitumista alkoholipreferenssin suhteen poikkeavien AA- ja ANA-rottien aivojen mielihyvää säätelevissä alueissa ja tuloksia korreloidaan suoritettaviin käyttäytymiskokeisiin. Saadut tulokset viittaavat siihen, että erot AA- ja ANA-rottien välillä Δ FosB ja CREB aktivaatiossa tietyillä riippuvuuteen vahvasti liitetyillä aivoalueilla saattavat osaltaan vaikuttaa AA-rottien herkkyyteen päihneiden palkitseville vaikutuksille. Tällä hetkellä projektimme tuloksista on arvioitavana kaksi käsikirjoitusta kansainvälisissä julkaisusarjoissa. Lisäksi vuoden 2008 aikana tutkimusta esiteltiin kansainvälisessä kokouksessa. Projekti päättyi keväällä 2009. Projektia johtaa professori (emerita) *Liisa Ahtee* ja väitöskirjatutkijana toimii proviisori *Kristiina Kaste*, Helsingin yliopiston farmasian tiedekunta. (Kristiina.Kaste@helsinki.fi)

195 *Tie toipumiseen – Tutkimus alkoholismista selviytyneiden päihdeongelman kehittämisestä, ongelma-ajasta ja toipumisreiteistä.*

Alkoholismista toipumista tapahtuu useita reittejä pitkin. Tutkimuksen fokuksena on tarkastella toipumisprosessien yhtäläisyyksiä ja eroja sekä selvittää tekijöitä, jotka vaikuttavat toipuvan alkoholistin suuntautumiseen kohti tiettyä reittiä. Tutkimus on seurannut tutkittavien elämäntapaa retrospektiivisesti käytön alusta elämään raittiina. Tarkoituksena on ollut nähdä toipuminen elämäntapaan liittyvänä prosessina hakemalla tutkittaviksi erilaisia toipumisreittejä kulkeneita entisiä alkoholin ongelmakäyttäjää. Reiteinä tutkimuksessa ovat toipuminen vertaistuen ja professionaalisen hoidon kautta sekä spontaanisti ilman vaikuttavaa hoitoa. Tutkittavina on ollut 104 vähintään kolme vuotta raittiina tai kohtuuskäyttäjänä ollut henkilöä, joilta on kerätty aineistoa kyselylomakkeella, elämäntapaalomakkeella, selviytymistarinoiden ja haastattelujen muodossa. Aineistoa on analysoitu monimetodisesti käyttäen kvalitatiivisia ja kvantitatiivisia menetelmiä. Keskeisenä tuloksena tutkittavien ryhmien väliset erot ovat tiivistettävissä ongelma-asteen ja pystyvyysodotusten eroihin. Spontaanisti toipuneiden eriytyminen muista tutkitavista (vertaistuki, professionaalinen hoito) tapahtuu pienemmän ongelma-asteen myötä. Spontaanisti toipuneilla pystyvyysodotukset ovat merkittävä tuki itsenäiselle selviytymiselle. Ongelma-asteen ollessa suurempi hakeutuminen erilaisen tuen piiriin on luontevaa. Ongelmallisesta päihdekäytöstä toipumista suuntaa vuorostaan se, millaiset toipujan pystyvyysodotukset ovat. Raittiutta kohti ponnis-

tettiin itsehoitoryhmiin tukeutuen silloin, kun omat pystyvyyssodotukset olivat heikoimmat. Professionaalisen hoidon merkitys näyttää olevan tueksi asettuminen silloin, kun ongelma-aste on siinä määrin suuri, ettei yksilö kykene täysin itsenäisesti tahdonvoimaansa luottaen raitistumaan, mutta kokee vertaistuen itselleen sopimattomana tuen muotona. Tutkimushanke alkoi 2004 ja rahoitus päättyi välissä olleen vanhempainvapaan vuoksi heinäkuussa 2008. Tutkimuksen viimeistelyä on tehty muun palkallisen tutkimustyön ohessa syksyn 2008 ajan. Tutkimus jätetään esitarkastukseen alkuvuodesta 2009. Hankkeesta on pidetty yksi kansainvälinen esitelmä 2008 aikana. Tutkija: *Katja Kuusisto*, Tampereen yliopiston sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos. (katja.n.kuusisto@uta.fi)

196 *Huumeet ja yhteiskunnalliset haitat.*

Helsinkiläisistä huumemarkkinoista ei ole aikaisemmin tehty etnografista tutkimusta. Uuden tiedon tuottamisella on oma painoarvonsa suomalaisessa huumeetutkimuksessa. Etnografian valitsemiseen vaikutti ennen kaikkea tutkimuksen aihe. Aineistona käytettiin etnografisia tutkimusmenetelmiä; osallistuvaa ja osallistumatonta havainnointia, keskusteluja sekä avoimia haastatteluja. Aineistona käytettiin myös viranomaishaastatteluja sekä esitutkintapöytäkirjoja törkeistä huumausainerikoksista. Tutkimuksen teko alkoi vuoden 2004 alussa. Tutkimus on esitarkastusvaiheessa ja valmistuu vuoden 2009 aikana. Tutkija: *Jussi Perälä*, Alkoholitutkimussäätiö. (jussi.perala@thl.fi)

198 *Paikallinen päihdehuolto ja sosiaalinen kansalaisuus – Pakkohoito ja vaihtoehdot kontrolli- ja hoitotoimenpiteet suomalaisissa ja ruotsalaisissa kunnissa.*

Suomella ja Ruotsilla oli sama päihdehuoltolainsäädäntö 1980-luvulle asti, jolloin Suomi luopui pakkohoidon käytöstä. Ruotsissa pakkohoito on edelleen käytössä. Vertailemalla historiallisesti ja paikallistasolla kahden päihdehuoltojärjestelmän runsaasti juoviin tai huumeita käyttäviin kansalaisiin kohdistumia toimenpiteitä yritämme identifioida poliittisia, ammattilaistumiseen liittyviä ja institutionaalisia tekijöitä, jotka vaikuttavat toimenpiteiden valintoihin, maiden ja paikkakuntien välisiin eroihin sekä alkoholi- ja huumeikäyttäjien sosiaalisiin oikeuksiin. Tietoja eri asiakastyypeistä kerätään kuudessa (3+3) suomalaisessa ja ruotsalaisessa kunnissa, asiakastiedostoista ja lautakuntien pöytäkirjoista vuosilta 1936, 1950, 1966, 1985 ja 2000. Vuoden 2000 asiakkaita haastatellaan ja paikallista-

son päätöksentekijöiden kanssa tehdään vinjettitutkimus. Aineiston analyysin fokuksessa ovat ongelman identifioiminen, määrittely, toimenpiteet ja asiakkaan vaikutusmahdollisuudet. Vuonna 2008 projekti sai lisärahoitusta Ruotsin Statens institutionsstyrelsenista (SiS). Projekti kokoontuu kolme kertaa, kaksi kertaa keväällä ja kerran syksyllä. Neljä lukua on valmiina ja taitettuna, neljä lisää luettavissa viimeisiä kommenttejä varten ja kolme lukua viimeisteltävinä. Kirja ilmestyy SoRAD:in (Tukholman yliopisto) ja SiS:in julkaisuna keväällä/kesällä 2009. Tutkija: *Kerstin Stenius*, THL ja Tukholman yliopisto. (kerstin.stenius@thl.fi)

199 *Vuonna 2004 alkoholin verotuksessa ja tuontisäädöksissä tapahtuneiden muutosten vaikutukset alkoholin käytöstä aiheutuviin haittoihin: ainutlaatuinen luonnollisen kokeen asetelma.*

Alkoholin huomattava hinnan lasku on kansainvälisestikin ainutlaatuinen tapahtuma, jolla on ennustettu olevan merkittävät vaikutukset erilaisiin haittoihin. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, miten vuonna 2004 toteutunut alkoholin hinnan lasku vaikutti alkoholinkäyttöön liittyvään kuolleisuuteen, sairastavuuteen ja rikollisuuteen Suomessa. Vuonna 2008 julkaistiin kaksi raporttia. Hinnan laskun jälkeen alkoholikuolleisuus kasvoi miehillä 16 % ja naisilla 31 %. Alkoholikuolleisuus kasvoi erityisesti huono-osaisilla. Väkivaltarikollisuus ei lisääntynyt pääkaupunkiseudulla hinnan laskun jälkeen. Alueiden huono-osaisuudella ja väkivallalla oli merkittävä yhteys: alueen matala koulutustaso ja korkea muuttoaste olivat tärkeimmät tekijät. Aikasarja-analyysiin perustuva tutkimus alkoholi- ja kokonaiskuolleisuuden muutoksesta on viimeistelyvaiheessa. Aikasarja-analyysi alkoholinkäyttöön liittyvistä sairaalahoidoista on aloitettu. Tuloksia on esitelty kahdessa ulkomaisessa konferenssissa ja useissa kotimaisissa kokouksissa sekä Skotlannin parlamentissa ja Skotlannin hallituksen virkamiehille. Tutkijat: *Kimmo Herttua*, Helsingin yliopiston Sosiologian laitos, sekä *Pia Mäkelä*, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos, ja *Pekka Martikainen*, Helsingin yliopiston Sosiologian laitos. (kimmo.herttua@helsinki.fi)

201 *Sosiaalisuus, sukupuoli ja juominen. Etnografinen tutkimus nuorten aikuisten ravintolakäyttäytymisestä.*

Suomessa yhä lisääntyvää juomista tarkastellaan julkisessa keskustelussa, päihdepolitiikassa ja tutkimuksessa paljon itse juomisesta irrallaan. Tosiasiallisista juomistilanteista, niiden motiiveista, tapahtumista ja seurauksista tiedetään erittäin vähän, vaikka kulttuurissa

ja politiikassa korostetaan muilta osin yhä enemmän yksilöiden omaa valintaa, toimijuutta ja kykyä toimia muuttuvissa elinolosuhteissa. Tutkimuksessa analysoidaan bileystä, Suomen lisäksi muualla maailmassa keskeiseksi muodostunutta juomistilannetta, jossa keskeistä on kollektiivinen humaltuminen ja vapaamuotoinen juhlinta julkisissa tiloissa. Näin biletyks ilmentää juomiskulttuurin lisäksi julkisessa tilassa ja siinä tapahtuvassa toiminnassa meneillään olevia muutoksia, joita ovat muun muassa eri sukupuolille asettuvat erilaiset toimintaodotukset. Biletystä ja siihen liittyvää juomista tarkastellaan sosiaalisten emootioiden tavoitteluna ja tuottamisena, joka tekee näkyväksi nuorten aikuisten elämäntavan keskeiset arvot ja ihanteet konkreettisesti toiminnassa. Tutkimuksen pääaineistoina on etnografinen havainnointi helsinkiläisyökerhoissa, mitä täydennetään bilettäjien kvalitatiivisilla teema- ja ryhmähaastattelulla sekä päiväkirjoilla. Tutkimuksessa on tunnistettu biletysten keskeinen perusmekanismi, yksinkertaisten yhteisten toimintojen nopeatahtinen tekeminen 2–8 hengen kaveriporukoissa. Tämä kuvio on sosiaalisten emootioiden tuottamisen perusmekanismi, jossa yksilöt saavat ja antavat toisilleen positiivista huomiota. Tähän prosessiin valikoituu konkreettisia toimintoja neljän erilaisen kehysten puitteissa, jotka implikoivat erilaisia moraaliperiaatteita ja näin toimivat erilaisten sosiaalisten emootioiden välityskanavina. Kehykset ovat yksilöllistä etäisyyttä luova hygieeninen kehys; hulttelevaa kamevaalihenkeä luova hassuttelukehys; persoonallisia erityisominaisuuksia intensivoiva ”cool kehys”; sekä yksilöllisiä kompetensseja korostava kilpailukehys. Myös juomisen säätely ja sukupuolierot ilmenevät erilaisina eri kehyksissä. Vaikka hassutteleva bilettäminen on tutkimuksen perusteella hauskanpidon perusmalli, soveltavat juhliivat ryhmät yhdenkin illan aikana usein muita kehysiä. Tässä on kyse monipuolisten yksilöllisten identiteettien sosiaalisesta rakentamisesta ja integroinnista. Tämä selittää myös yökerhojen suosiota: ne ovat nykykulttuurissa ekspressiivisiä julkisia tiloja eli ne rohkaisevat ja sallivat monipuolisempia itsen esittämisen ja sosiaalisen rekognition muotoja kuin useimmat muut julkiset ja yksityiset tilat. Tutkimus alkoi vuonna 2003, nyt kirjoitetaan tutkimuksen loppuraporttia ja tutkimus valmistuu 2009. Vuonna 2008 on kirjoitettu kolme artikkelia, jotka julkaistaan alkuvuonna 2009, sekä muita lyhyempiä tekstejä. Hankkeessa on pidetty kaksi kansainvälistä ja kaksi kotimaista esitelmää. Tutkija: Antti Maunu, Alkoholitutkimussäätiö. (antti.maunu@helsinki.fi)

Alkoholin kansanterveydellisen kokonaisvaikutuksen arvioimiseksi on tärkeää tietää miten alkoholiin liittyvät terveyshaitat jakaantuvat väestössä kulutustason, juomatavan ja haitan mukaan. Viimeaikaiset tutkimukset ovat osoittaneet, että alkoholin terveysvaikutukset eivät riipu ainoastaan keskikulutuksen tasosta, vaan myös juomatavat vaikuttavat alkoholihaittojen syntyyn. Tutkimushankkeen osatöissä selvitetään juomatavan yhteyttä terveyden eri mittareihin. Analyyseissä selvitetään lisäksi miten psykososiaaliset kuormitustekijät muovavat juomatavan ja terveyden välistä yhteyttä. Tutkimuksen aineisto käsittää kaksi laajaa, kansainvälisesti ainutlaatuista seurantatutkimusaineistoa, jotka edustavat 20–54-vuotiaita (23 000 henkilön otos) ja 15–69-vuotiaita (8 400 henkilön otos) suomalaisia miehiä ja naisia. Aineistoihin on yhdistetty seurantatiedot terveysregistreistä. Keskeisenä analyysimenetelmänä käytetään regressioanalyysiä. Tutkimushanke käynnistyi vuonna 2005 ja se päättyi vuonna 2008. Vuoden 2008 aikana valmistunut käsikirjoitus juomatavan ja masennuksen oireiden välisestä yhteydestä on lähetetty julkaistavaksi. Lisäksi vuoden 2008 aikana valmisteltiin kaksi muuta käsikirjoitusta. Ensimmäisessä osatyössä selvitettiin pitkään jatkuneen suurkulutuksen ja stressin välistä interaktiota masennuksen oireiden ilmaantumisessa. Toisessa osatyössä selvitettiin juomatavan yhteyttä alkoholiehtoihin sairaalahoitoihin ja kuolemiin miehillä. Näiden terveyshaittojen määrä oli alemmissa sosiaaliryhmissä 2,06-kertainen ylempiin verrattuna. Alkoholin kulutus ja juomatapaerot selittivät vain vähäisen osan eroista. Tuloksia esiteltiin kansainvälisessä kongressissa Japanissa. Tutkija: *Tapio Paljarvi*, Helsingin yliopisto, Kansanterveystieteen laitos. (tapio.paljarvi@helsinki.fi)

203 *Huumeiden käyttäjien rikosoikeudellinen kontrolli.*

Oikeustieteellisessä väitöskirjatutkimuksessa tarkastellaan huumeiden käyttäjiin kohdistuvaa rikosoikeudellista kontrollia. Lähtökohtana on vuonna 2001 toteutettu huumausaineen käyttörikosuudistus. Rikoslakia muuttamalla haluttiin lisätä käyttäjien sakottamista, mutta samalla nostettiin esille mahdollisuus vaihtoehtoisten rikosoikeudellisten seuraamusten käyttämiseen. Tutkimuksen painopiste on seuraamusharkintaan liittyvissä kysymyksissä. Vuonna 2008 tutkija on kirjoittanut puuttuvat luvut monografiaansa. Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan seuraava tiedekuntaneuvoston kokous pidetään 20.1.2009 ja siinä tullaan määräämään väitöskirjatyölle esitarkastajat. Työ vaatii vielä viimeistelemissä

tä ja tiettyjen oikeudellisten kysymysten päivittämistä, mitä varten tutkija on hakenut Helsingin yliopistolta kolmen kuukauden apurahan. Tämän jälkeen työ on valmis luovutettavaksi esitarkastukseen. Tutkija: *Heini Kainulainen*, Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. (heini.kainulainen@om.fi)

205 *Alkoholin aiheuttaman sikiövaurion molekyyli-tason syntymekanismit.*

Alkoholin aiheuttaman sikiövaurion (FAS) kliiniset löydökset ovat sikiönaikainen ja myöhempi kasvun hidastuminen, henkinen jälkeenjääneisyys, kasvonpiirteiden poikkeavuudet ja sydänviat. FAS-lasten hoito aiheuttaa perheille huolta sekä kustannuksia yhteiskunnalle. Raskauden aikana juotu alkoholi vaurioittaa varsinkin sikiön keskushermostoa. Alkoholin (etanolin) haitat aivojen kehitykselle saattavat johtua kolesteroliaineenvaihdunnan häiriintymisestä. Kolesteroli on tärkeä solujen kasvulle ja steroideilla on todettu olevan sikiön kehitystä suojaava vaikutus. Tutkimushankkeessa selvitetään alkoholin aiheuttamaan sikiövaurioon johtavia aineenvaihduntahäiriöitä tutkimalla kaikkien geenien ilmentymistä (ekspressiota) ja proteiinien synteesiä sekä itse sikiössä että myös istukassa. Rasvojen aineenvaihduntaa tutkitaan kokonaisuutena siten, että myös lipidien siirtymistä äidistä istukan läpi sikiöön selvitetään. Steroidien merkitystä tutkitaan paitsi itse sikiössä myös sikiönkehitykseen olennaisesti vaikuttavissa muissa rakenteissa kuten istukassa ja ruskuaispussissa. Projektissa on käytetty hiiriä, joille on annettu vatsaonteloon alkoholi-injektio raskauden alkuvaiheessa. Aiemmat tutkimuksemme ovat kohdistuneet etanolin vaikutukseen raskauden aikana, erityisesti kolesteroli- ja lipidiaineenvaihduntaan liittyvien geenien ekspressioon sekä sikiössä että istukassa. Viimeisen vuoden aikana olemme selvittäneet tarkemmin yksittäisten lipidien kykyä estää tai vähentää alkoholin aiheuttamia sikiövaurioita hiirissä. Olemme myös selvittäneet tarkemmin yksittäisiä metaboliareittejä, joihin eläinkokeiden sekä DNA-mikroarray-kokeiden perusteella alkoholi vaikuttaa sikiökehityksen aikana, mm. folaattia hyödyntävät reitit sekä fosfatidylikoliinin synteesi. Olemme tutkineet asetyyli-CoAS1:n (asetyyli-CoA-syntetaasi) osuutta alkoholimetaboliaan hiiren sikiökehityksen aikana. Sikiöaikainen altistuminen etanolille vaikuttaa asetyyli-CoAS1:n geenin toimintaan ja sitä kautta edelleen myös rasvahappojen ja kolesterolin biosynteesiin maksassa kehityksen aikana. Toinen tutkimuksemme käsittelee hiiren sikiöaikaisen alkoholialtistuksen vaikutusta fosfatidylikoliinin synteesiin. Koliini

on välttämätön ravinne sikiön aivojen kehityksessä ja elimistön pitäisi kyetä tuottamaan osa tarvittavasta koliinista fosfatidyylikoliinista maksassa. Molempien tutkimusten tulokset ovat julkaisuvaiheessa ja niillä voidaan selittää alkoholille sikiöaikana altistuneiden lasten neurologisia muutoksia. Tutkijat: *Markku Savolainen, Saeid Haghighi Poodeh ja Tuire Salonurmi*, Oulun yliopiston sisätautien klinikka. (markku.savolainen@oulu.fi)

206 *Alkoholin suurkulutuksen toteaminen proteiini-peräisillä biomarkkereilla.*

Tavoite on etsiä proteomisin menetelmin biologisia merkkiaineita, joita voi tehokkaasti käyttää alkoholin riskikäytön ennakointiin ja toteamiseen. Tutkimusmateriaalia on saatu kahdesta eri tavoin alkoholia suosivasta rottakannasta, AA (Alko Alcohol) ja ANA (Alko Non-Alcohol), sekä FinnRisk 2007 – tutkimukseen osallistuneista potilaista. Eläinkokeet, käsittäen jatkuvan ja jaksoittaisen juomisen osiot, on suoritettu KTL:ssa vuonna 2007 ja eläimistä on kerätty plasma-, virtsa- ja aivoselkäydinnestenyhteitä. Ne analysoidaan kuten massaspektrometriaa (MALDITOF/TOF, 'matrix assisted laser desorption ionization time-of-flight' ja ESI-IT, 'electrospray ion-trap') sekä kaksisuuntaista geelielektroforeesia (2-DE). Menetelmien valinta ja optimointi systemaattiseen analyysiin on saatettu loppuun. Virtsanäytteiden kohdalla ongelmia ovat aiheuttaneet taustan vaihtelevuus ja plasman osalta näytteiden hemolyytisyys. Jaksoittaisen juomisen osion plasmanäytteistä kummankin kannan kaikkien ryhmien alku- ja loppupisteet on käsitelty ja niiden analysointi sekä proteiinien tunnistus ovat parhailaan käynnissä. Vuonna 2009 analyysit jatkuvat ja tulemme siirtymään kaupalliseen, fluoresenssileimaukseen perustuvaan 2D-tekniikkaan, jolla saavutetaan korkeampi tarkkuus ja luotettavuus, sekä nopeutetaan suuren näytemäärän läpikäymistä. Projektissa on ollut palkattuna osa-aikainen tutkimushoitaja. Tutkijat: *Marc Baumann* (vastuullinen tutkija) ja *Katri Niemi*, ProteiiniKemian yksikkö, Helsingin yliopisto. (Marc.Baumann@helsinki.fi)

207 *Elämä kahden perheen välillä – laadullinen tutkimus sijoitettujen lasten seliytymiskeinoista ja toiminnallisuudesta.*

Yksi tavallisimmista syistä lasten sijoitukselle kotinsa ulkopuolelle on vanhempien tai lapsen ongelmallinen päihteiden käyttö. Tässä etnografisessa tutkimuksessa kohteena on kolme ammatillista perhekotia, joissa valtaosalla lapsista on kokemusta ongelmallisesta

päihdeidenkäytöstä. Ammatilliset perhekodit ovat sijoitusmuoto, joka yleistyi 1990-luvulla. Se edustaa ulkoistettua toimintamuotoa, johon kohdistuu vähän yhteiskunnallista ohjausta ja valvontaa. Työn tavoitteet ja käytännöt muodostuvat pitkälti eri osapuolten (lapsi, sijaisvanhemmat, vanhemmat, työntekijät) neuvottelulle. Liberaalit vaikutukset lastensuojelun käytäntöihin, esim. lisääntyvänä vaatimuksena lastensuojelulaissa (417/2007) kuulla ja huomioida lasta itsenäisenä toimijana ovat tässä keskiössä. Tarkemmin ottaen kiinnostus kohdistuu siihen miten ”hallinta vapauden kautta” sisältäen neuvottelevia käytäntöjä ja sopimuksia soveltuu ammatillisiin perhekoteihin, kun myös pakottavia käytäntöjä liittyy työhön. Tutkimuksen keskiössä ovat: (1) mitä lasten oman toimijuuden korostaminen ja osallisuus merkitsevät käytännössä päihdetaustaisten lasten arkielämässä, (2) minkälaisia (ongelma)identiteettejä, ideologisia tavoitteita määritellään ja luodaan yhteisössä, sekä (3) minkälaisen roolin ammatilliset perhekodit ottavat lastensuojelun kentällä. Teoreettisesti tutkimus sijoittuu ensinnäkin hallinnan analytiikalle, jossa ns. totuusdiskurssien ja sosiaalisten käytäntöjen logiikat ovat tutkimuksen keskiössä. Toiseksi lähtökohtana on institutionaalinen etnografia jossa tarkastelun kohteena ovat identiteettien muodostuminen institutionin puitteissa. Kenttähavaintojen ja haastattelujen alku-analysointi sijoittui syksyyn 2008. Väitöskirjatyö esitettiin lisäksi kahteen otteeseen kansainvälisillä foorumeilla. Artikkelin ”Re-negotiating personal integrity in Finnish child welfare” laadittiin julkaisukuntoon ja lähetettiin lehteen. Tutkija: *Petra Kouvonon*, Alkoholitutkimussäätiö. (petra.kouvonon@thl.fi)

208 *Juomiskulttuurin muutokset juomatapa-aineistojen valossa Suomessa vuosina 1968–2008.*

Juomiskulttuurin muutoksista Suomessa ei ole ilmestynyt kokonaisesityksiä 1980-luvun jälkeen. Tutkimus paikkaa tätä tietoaukkoa tarkastelemalla 40 vuoden aikajaksoa viidestä eri näkökulmasta, joita ovat (1) alkoholiin ja humalaan liittyvät asenteet ja normit, (2) humalajuomisen ikä-periodi-kohortti-mallinnus, (3) alkoholin käytön syyt ja motiivit, (4) juomistilanteiden muuttuminen ja (5) juomiskulttuurin homogeenisuus. Pääasiallisena aineistona toimivat juomatapatutkimukset vuosilta 1968–2008, mutta myös muita kyselyaineistoja hyödynnetään. Menetelminä käytetään monipuolisesti erilaisia tilastollisia analyysejä. Tutkimuksen ensimmäisen vuoden aikana valmistui ensimmäisen osatutkimuksen käsikirjoitus, joka lähetettiin julkaistavaksi kansainväliseen tiedeleh-

teen. Lisäksi aloitettiin toisen osatutkimuksen APC-mallinnukset. Alkoholiasenteiden ja -normien muutoksia esiteltiin kansainvälisessä konferenssissa. Tutkija: *Janne Härkönen*, Alkoholitutkimussäätiö. (janne.harkonen@thl.fi)

209 *Päihteet, raskaus ja riskien hallinta. Etnografinen tutkimus äitiyspoliikkatoiminnasta päihdeongelmallisille naisille.*

Tämän sosiologisen väitöskirjatutkimuksen pääkohteena on hoitotyön arki yhdellä päihdetyöhön erikoistuneella äitiyspoliikklinikalla. Tutkimuksessa analysoidaan ammattilaisten ja heidän asiakkaidensa kohtaamisten logiikkaa: millaisiksi hoitajien ja hoidettavien väliset valta- ja vuorovaikutussuhteet muodostuvat, kun intervention kohteena on raskaana oleva, päihteitä käyttävä nainen? Tutkimusmenetelmä on etnografinen. Aineistona käytetään yhdellä päihdetyöhön erikoistuneella äitiyspoliikklinikalla seitsemän kuukauden aikana kerättyjä havainnointimuistiinpanoja sekä haastatteluja. Lisäksi yhdessä väitöskirjan artikkelissa analysoidaan poliikkatoiminnan yhteiskunnallista kontekstia ja syntyhistoriaa asiakirja- ja media-aineiston avulla. Tutkimus käynnistyi vuonna 2005. 4–5 artikkelista sekä yhteenvedosta koostuva väitöskirja jätetään esitarkastukseen vuoden 2009 loppuun mennessä. Vuoden 2008 aikana tutkimustuloksia on esitelty kahdessa kotimaisessa ja yhdessä kansainvälisessä konferenssissa. Vuonna 2008 julkaistiin yksi artikkeli Sosiaalilääketieteellisessä aikakauslehdessä. Artikkelissa analysoidaan ammattilaisten ja asiakkaiden kohtaamisiin liittyviä jännitteitä: työntekijät tasapainottelevat hierarkkisen, asiantuntija-vetoisen lähestymistavan ja toisaalta tasavertaisemman ja asiakkaan autonomiaa vaalivan lähestymistavan välillä. Toinen, Riikka Perälän kanssa kirjoitettu, artikkeli hyväksyttiin julkaistavaksi lehteen *Journal of Health Management and Organisation*. Siinä verrataan asiakaslähtöisyyttä painottavan toimintaideologian käytännön toteutusta kahdessa päihdetyötä tekevässä instituutiossa ja analysoidaan miten sukupuoli ja ammattikulttuuri muokkaavat ammattilaisten ja asiakkaiden välisiä suhteita. Kolmas artikkeli on käsikirjoitusvaiheessa ja se lähetetään lehteen helmikuussa 2009. Tutkija: *Anna Leppo*, Alkoholitutkimussäätiö.

Kertomusvuonna uusia apurahoja jaettiin alkoholitutkimukseen 19. Lisäksi jatkettiin kahdeksan tutkimussopimusprojektin rahoittamista aikaisempien päätösten mukaisesti. Syksyllä tapahtuneen haun perusteella myönnettiin apurahoja seuraavasti: varsinaiset apurahat 137.874 euroa ja uusien tutkimussopimusapurahojen ensimmäisen vuoden rahoitus 210.737 euroa. Tällöin käsiteltiin 61 hakemusta. Näiden hakemusten yhteissumma oli 1.168.675 euroa. Lisäksi Alkoholitutkimussäätiö myönsi erillismäärärahoista rahapeliongelmiä koskeviin tutkimuksiin apurahoja yhteensä 244.270 euroa. Rahapelihakemusten yhteissumma oli 313.810 euroa.

Varsinaiset apurahat

Yhteiskuntat. maist. *Marke Hirvonen* 21.000 euroa: The role of illicit drug policy in the construction of European public domain

Prof. *Taru Lintunen* ja liikuntat. maist. *Heidi Pasi* 12.574 euroa: Alkoholin riskikäytön vähentäminen työpaikkaympäristössä – Eurooppalainen psykososiaalinen interventiotutkimus

Valtiot. maist. *Yaira Charlotta Obstbaum* 13.000 euroa: Päihdetapausten jakautuminen terveydenhuollon, sosiaalihuollon, vankeinhoitoon ja poliisin säilön välillä 1980–2006 Suomessa ja Norjassa

Ph.D. *Tuomas Pekkarinen* ja valtiot. lis. *Jouko Verho* 13.250 euroa: Suomen alkoholiveron alentamisen vaikutus terveyteen ja tuottavuuteen – analyysi ruotsalaisella potilasrekisterillä

Fil. toht. *Pia Bäckström* 30.500 euroa: Retkahduksen mekanismit ja ehkäisy päihderiippuvuudessa

Psykol. maist. *Jukka Halme* 5.250 euroa: Alkoholien varhaisen riskikulutuksen prevalenssi ja ennuste

Fil. maist. *Hanna Malinen* 10.500 euroa: Aivojen endokannabinoidijärjestelmän merkitys alkoholin juomisen säätelyssä

VUOSIKERTOMUS 2008 Lääket. lis. *Laura Sundell* 14.000 euroa: Alkoholin käyttö ja runsas kertajuominen sydäntauti- ja aivohalvaussairastavuuden sekä masennuksen riskitekijät

Cand.Bio.Sci. *Andrey Taranuhkin* 21.000 euroa: Intracellular mechanisms of taurine neuroprotection in ethanol-induced apoptosis

Ph.D. *Garry Wong*, Ph.D. *James C. Callaway* ja fil. maist. *Marko Lehtonen* 27.419 euroa: Ryyppyputkea/humalahakuista juomista mallintava *Caenorhabditis elegans* -sukkulamato

Heikki Wariksen apurahan sai terveyst. maist. *Leena Warsell*.

Tutkimussopimusapurahat

Uusia tutkimussopimusapurahoja ja vanhojen sopimusprojektien jatkorahoitusta vuodeksi 2008 myönnettiin seuraavasti:

Aikaisempiin päätöksiin perustuvat jatkorahoitukset

Proviisori *Teemu Aitta-aho* ja dos. *Esa Korpi* ja työryhmä 8.000 euroa: Huumeiden neuroadaptiiviset vaikutukset hiirillä

Dos. *Marc Baumann* ja fil. kand. *Kirsi Niemi* 32.300 euroa: Alkoholin suurkulutuksen toteaminen proteiiniperäisillä biomarkkereilla

Valtiot. maist. *Kimmo Herttua*, dos. *Pekka Martikainen* ja dos. *Pia Mäkelä* 23.000 euroa: Vuoden 2004 alkoholin verotuksessa ja tuontisäädöksissä tapahtuneiden muutosten vaikutukset alkoholinkäytöstä aiheutuviin haittoihin: ainutlaatuinen luonnollisen kokeen asetelma

Valtiot. maist. *Janne Härkönen* 21.500 euroa: Juomiskulttuurin muutokset juomatapa-aineistojen valossa Suomessa vuosina 1968–2008

Valtiot. maist. *Petra Kouvonen* 27.984 euroa: Elämä kahden perheen välillä – laadullinen tutkimus sijoitettujen lasten selviytymiskeinoista ja toimivuudesta

Valtiot. maist. *Anna Leppo* 21.300 euroa: Päihteet, raskaus ja riskien hallinta. Etnografinen tutkimus äitiyspoliikkatoiminnasta päihdeongelmallisille naisille

Valtiot. maist. *Jussi Perälä* 5.250 euroa: Huumeet ja yhteiskunnalliset haitat

Valtiot. maist. *Riikka Perälä* 21.000 euroa: Haittojen vähentäminen ja matala kynnyks suomalaisessa huumehoidossa. Huumeita suonensisäisesti käyttävien ihmisten terveysneuvonta yhteiskunnallisen kontrollin muotona

Uudet rahoituspäätökset

Fil. maist. *Anne Heikkinen* ja fil. maist. *Elena Vashchinkina* 34.500 euroa: Aivojen muovautuminen huumeriippuvuudessa

Valtiot. maist. *Aija Kaartinen* 21.000 euroa: Naiset ja kieltolaki Suomessa 1907–1932

Valtiot. maist. *Tuula Kekki* 21.000 euroa: Huumeiden käyttäjä rikoksenteijänä ja valvonnan kohteena

Magister artium *Kersti Kollom* 15.000 euroa: The Development of Alcohol Policy in Newly Independent Estonia

Valtiot. maist. *Antti Maunu* 10.500 euroa: Sociability, Gender and Drinking. An Ethnography of Young Adults' Nightclub Behaviour

Fil. maist. *Noora Raivio* 29.600 euroa: Aivoperäisen hermokasvutekijän merkitys alkoholin juomisen säätelyssä

Dos. *Pekka Santtila*, M. Psych. *Ada Johansson*, Ph.D. *Lars Westberg* ja Ph.D. *Bettina von der Pahlen* 16.718,70 euroa: Yksilöiden välisten geneettisten erojen ja alkoholin vuorovaikutuksen merkitys aggressiiviseen käyttäytymiseen

Valtiot. maist. *Jenni Simonen* 22.000 euroa: Juomiskulttuurin moninaisuus – Naisten ja miesten humalan, kulutuskäytäntöjen ja juomistilanteiden tarkastelua

Fil. maist. *Jukka Ahonen* 15.750 euroa: Peliongelmaiset hoitojärjestelmän haasteena – ongelmapelaajien haastattelututkimus

Prof. *Hannu Alho* ja *työryhmä* 23.000 euroa: Rahapeliriippuvuuden hoitaminen kohdennetulla naltreksonilääkityksellä ja oppimismallilla

Dos. *Valtteri Kaasinen* 103.000 euroa: Aivojen dopaminergiset palkitsemismekanismit peliriippuvuudessa

Hallintot. maist. *Seppo Kantola* 17.500 euroa: Peliriippuvuuden hoidon mahdollisuudet – psykoanalyttinen näkökulma peliriippuvuuteen ja sen hoitoon

Valtiot. maist. *Jenni Kämppe* 26.250 euroa: Hoitoon hakeutuminen rahapeliongelmissa – tutkimus auttavan puhelimen soitoista

Valtiot. maist. *Riitta Matilainen* 21.000 euroa: Arpajaisista loton läpimurtoon – suomalaiset ja rahapelaaminen 1920-luvulta 1970-luvulle

Dos. *Lasse Murto* ja projektipäällikkö *Antti Murto* 5.250 euroa: Pelipolitiikan vaikutukset rahapelaamisen kokonaiskulutukseen ja rahapelihaittoihin

Teol. toht. *Janne Nikkinen* 27.000 euroa: Kognitiivisen käyttäytymisterapian (CBT) mahdollisuudet rahapeliongelmien hoidossa – kriittinen analyysi

Dos. *Karin Österman* 5.520 euroa: Rahapeli Internetissä: Persoonallisuustekijöitä ja taipumus riippuvuuteen

Muu toiminta kotimaassa

Kari Poikolainen oli tutkimuskonsortion ”Addiktion teorit ja mielikuvat” säätiössä toteutettavan osan vastuuhenkilö, Helsingin yliopiston kansanterveystieteen dosentti, Helsingin hallinto-oikeuden asiantuntijajäsen, A-klinikkasäätiön valtuuskunnan jäsen, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymän eettisen toimikunnan varajäsen, Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecim *Mitä nyt* -palstan toimittaja, Sosiaalilääketieteellisen Aikakauslehden toimituskunnan jäsen ja Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen (Stakes) pysyvä asiantuntija epidemiologian alalla.

Kertomusvuoden aikana säätiön sopimustutkijat esittelivät tuloksiaan lukuisissa esitelmissä kotimaassa.

Kansainvälinen yhteistyö

Esa Korpi oli ESBRA 2009 kongressin järjestelytoimikunnan puheenjohtaja ja Alcohol-lehden toimituskunnan jäsen. *Kari Poikolainen* oli European Research Advisory Board-säätiön tieteellisen neuvottelukunnan jäsen.

Säätiön toimintaan liittyvistä kansainvälisistä kokouksista ja suomalaisista esitelmän pitäjistä mainittakoon:

Building capacity for action – European alcohol policy conference, Barcelona, Espanja, 3.-5.4.2008. *Tarja Orjasniemi* esitteli kokouksessa tutkimustaan.

Research Network on ”Sociology of professions”, Århus, Tanska, 5.-7.5.2008. *Anna Leppo* esitteli kokouksessa tutkimustaan.

Pohjoismainen huume tutkimusseminaari, Tukholma, Ruotsi, 8.-9.5.2008. *Heini Kaimulainen* esitteli kokouksessa tutkimustaan.

34rd Alcohol Epidemiology Symposium of the Kettil Bruun Society, Victoria, Kanada, 2.-6.6.2008. *Kimmo Herttua*, *Janne Härkönen*,

VUOSIKERTOMUS 2008 *Arto Ruuska, Mirja Österberg ja Anu Katainen* esittelivät kokouksessa tutkimuksiaan.

Joint RSA/ISBRA Scientific conference, Washington, Yhdysvallat, 28.6.-2.7.2008. *Hanna Malinen* esitteli kokouksessa tutkimustaan.

IX Nordic women's and gender history conference, Reykjavik, Islanti, 11.-14.8.2008. *Aija Kaartinen* esitteli kokouksessa tutkimustaan.

ERAB, Nottingham, Englanti, 20.10.2008. *Heidi Pasi* esitteli kokouksessa tutkimustaan.

Society of neuroscience 38th Annual Meeting Neuroscience 2008 NIDA, Washington, Yhdysvallat, 14. ja 15.-19.11.2008. *Pia Bäckström* esitteli kokouksessa tutkimustaan.

Talous

Säätiön menot olivat 1.144.313 euroa vuonna 2008. Valtaosa, noin 1.090.000 euroa, käytettiin tutkimustoimintaan. Säätiön tulot olivat yhteensä 918.745 euroa, josta korkotuotot olivat 22.329 euroa. Hyväksytty kulubudjetti ylittyi 424.443 eurolla. Ylitys johtui pääasiassa siitä, ettei budjettia laadittaessa tiedetty rahapelitutkimukseen saatavaa rahoitusta. Tilikauden alijäämä oli 225.568 euroa, kun taas edellisen tilikauden ylijäämä oli 252.968 euroa.

Voimassa olevien tutkimussopimuspäätösten mukaisesti varoja on sidottu 325.403 euroa vuodeksi 2009, 207.898 euroa vuodeksi 2010 ja 108.225 euroa vuodeksi 2011.

Bykov, Igor: Complement system and alcoholic liver disease. National Public Health Institute, Department of Mental Health and Alcohol Research. University of Helsinki, Faculty of Medicine, Haartman Institute, Department of Bacteriology and Immunology, 2008. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-10-4619-3>. (Doctoral dissertation).

Halme, Jukka T. & Kaija Seppä & Hannu Alho & Sami Pirkola & Kari Poikolainen & Jouko Lönnqvist & Mauri Aalto: Hazardous Drinking: Prevalence and Associations in the Finnish General Population. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research* 32: 1–8, 2008.

Herttua K. & P. Mäkelä & P. Martikainen: Changes in Alcohol-Related Mortality and its Socioeconomic Differences After a Large Reduction in Alcohol Prices: A Natural Experiment Based on Register Data. *American Journal of Epidemiology* 15;168(10):1110–8, 2008.

Herttua K. & P. Mäkelä & P. Martikainen & R. Sirén: The impact of a large reduction in the price of alcohol on area differences in interpersonal violence: a natural experiment based on aggregate data. *Journal of Epidemiology and Community Health* 62:995–1001, 2008.

Kestilä, Laura & Tuija Martelin & Ossi Rahkonen & Kaisla Joutsenniemi & Sami Pirkola & Kari Poikolainen & Seppo Koskinen: Childhood and current determinants of heavy drinking in early adulthood. *Alcohol and Alcoholism* 43: 460–469, 2008.

Laaksonen, Esti & Anja Koski-Jännes & Mikko Salaspuro & Hannu Alho: A randomized, multicentre, open-label, comparative trial of disulfiram, naltrexone and acamprosate in the treatment of alcohol dependence. *Alcohol and Alcoholism* 43: 53–61, 2008.

Laaksonen, Esti & Anja Koski-Jännes & Mikko Salaspuro & Hannu Alho: Winning at last –defeating the drinking problem. A medical and cognitive-behavioural program for the users of acamprosate, disulfiram and naltrexone. <http://alcalc.oxfordjournals.org/cgi/content/full/agm136/DC1>

Lavikainen, Hanna & Salme Ahlström & Leena Metso & Jaakko Nevalainen & Tom Lintonen: Relationship between Negative Experiences and Drinking Experience among 15- to 16-Year-Old Adolescents in Finland. *European Addiction Research* 14: 169–178, 2008.

Leppo, Anna: Raskaudenaikaiseen päihteiden käyttöön puuttuminen päihdetyöhön erikoistuneella äitiyspoliklinikalla. *Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti* 45: 33–47, 2008.

Lähteenmaa, Jaana & Teija Strand: Pelin jälkeen: velkaa vai voittoja? *Stakes, Raportteja numero 25*, 2008.

Kainulainen, Heini: Päihde- ja dopingrikokset”. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisemassa ”Rikollisuustilanne 2007. ”Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmä tilastojen valossa” -katsauksessa. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 238. Helsinki 2008, s. 187–200. (VII versio)

Koski-Jännes, A. & Cunningham, J. & Tolonen, K. & Bothas, H: Internet-based self-assessment of drinking – three- month follow-up data. *Addictive Behaviors*, 32: 533–542, 2007.

Malinen Hanna & Petri Hyttiä: Ethanol Self-Administration Is Regulated by CB1 Receptors in the Nucleus Accumbens and Ventral Tegmental Area in Alcohol-Preferring AA Rats. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research* 32:1976–1983, 2008.

Maunu, Antti: Consumption of Sociability. The Logic of Young Urban Finns’ Drinking Place Classifications. S. 15–39 teoksessa Jukka Törrönen & Börje Olsson (toim.): *Painting the town red: Pubs, restaurants and young adults’ drinking cultures in the Nordic countries*. NAD publications, Helsinki, 2008.

Maunu, Antti & Mikkonen Juha: Etäkohteliaisuus, lähikänni ja täsmävalistus. (Kommentti ja keskustelua Panimoliiton Kännissä olet ääliö -valistuskampanjasta ja sen arviointiraportista.) *Yhteiskuntapolitiikka* 73: 687–689, 2008.

Maunu, Antti: Iloinen ja itsevarma rajojen ylittäjä. Pekka Sulkunen 60 vuotta juhlaseminaari, Helsingin yliopisto 3.10.2008. Raportti

Westermarck-seuran verkkosivulla, <http://www.westermarck.fi> (ilmesty).

Muhonen, L. H. & J. Lahti & D. Sinclair & J. Lönnqvist & H. Alho: Treatment of alcohol dependence in patients with co-morbid major depressive disorder – predictors for the outcomes with memantine and escitalopram medication. *Substance Abuse Treatment Prevention and Policy* 3:20, 2008.

Muhonen L. H. & J. Lönnqvist & K. Juva & H. Alho: Double-blind, randomized comparison of memantine and escitalopram for the treatment of major depressive disorder comorbid with alcohol dependence. *Journal of Clinical Psychiatry* 69:392–399, 2008.

Muhonen, Leea: Treatment of patients comorbid with alcohol dependence and major depressive disorder with memantine and escitalopram – outcome and predictors. Helsinki: National Public Health Institute KTL, series A, 29/2008, 2008 (**Doctoral dissertation**).

Mäkelä, P. & T. Paljärvi: Do consequences of a given pattern of drinking vary by socioeconomic status? A mortality and hospitalisation follow-up for alcohol-related causes of the Finnish Drinking Habits Surveys. *Journal of Epidemiology and Community Health* 62:728–733, 2008.

Mäkelä, Klaus: Ethical codes and ethical control in the social sciences. *Journal of the Finnish Anthropological Society* 33: 57–66, 2008.

Mäkelä, Klaus: Etnografisen moraalien hallinnollinen ennakkosäätely. *Kulttuurintutkimus* 25: 40–47, 2008.

Mäkelä, Klaus: Tutkittavan suostumuksen ala, henkilötietojen tunnistettavuus ja yhteiskuntatieteellisten aineistojen elinkaari. Teoksessa Samuli Hurri (toim.), *Demokraattisen oikeuden ehdot*. Helsinki: Tutkijaliitto, 2008, s. 290–297.

Mäkelä, Klaus: Den nya svenska etikprövningslagen. *Nordisk alkohol- & narkotikatidskrift* 25: 223–231, 2008.

Mäkelä, Klaus: Lääketieteen etiikka ja yhteiskuntatutkimuksen ennakkosäätely. *Tieteessä tapahtuu* 25: 21–27, 2007.

VUOSIKERTOMUS 2008 *Mäkelä, Klaus*: Moraalihallinnon ongelmia. *Sociologia* 45: 146–148, 2008.

Niemelä, Solja: Predictors and correlates of substance use among young men. The "From a Boy to a Man" longitudinal birth cohort study. *Annales Universitatis Turkuensis. Ser. D, Tom. 803, Medica – Odontologica*. Turun yliopisto, Turku, 2008. (**Doctoral dissertation**).

Niemelä, Solja & Kari Poikolainen & André Sourander: Milloin nuorten päihdekäyttöön tulisi puuttua – riskitekijät ja varhaisten interventioiden mahdollisuudet. *Suomen lääkirlehti* 63: 3297–3304, 2008.

Peräkylä, A: Communicating and responding to diagnosis. In J. Heritage and D. Maynard (eds.) *Communication in Medical Care. Interaction between primary care physicians and patients*. Cambridge: Cambridge University Press, 2006, pp. 214–247.

Poikolainen, Kari: GT – viitearvoista tavoitearvoon? *Duodecim* 124:(15):1776–1777.

Poikolainen Kari: The magic to make the "preventive effect" of alcohol disappear and reappear. *Addiction* 103:1905, 2008.

Poikolainen, Kari: Takuuvarma resepti alkoholin kulutuksen vähentämiseen. *Duodecim* 124: (1)14–15, 2008.

Poikolainen, Kari & Hannu Alho: Magnesium treatment in alcoholics: a randomized clinical trial. *Substance Abuse Treatment, Prevention and policy* 3:1, 2008.

Poikolainen, Kari & Jürgen Rehm & Witold Zatonski: Alkoholin osuus kuolleisuuteen Suomessa, Tanskassa ja Ruotsissa vuonna 2002. *Suomen lääkirlehti* 63: 613–618, 2008.

Sorjonen M-L. & L. Raevaara & M. Haakana & T. Tammi & A. Peräkylä: Lifestyle discussions in medical interviews. In J. Heritage and D. Maynard (eds.) *Communication in Medical Care. Interaction between primary care physicians and patients*. Cambridge: Cambridge University Press, 2006, pp. 340–378.

Ripatti, S. & P. Mäkelä: Conditional models accounting for regression to the mean in observational multi-wave panel studies on alcohol consumption. *Addiction* 103: 24–31, 2008.

Saarni, Samuli I & Kaisla Joutsenniemi & Seppo Koski & Jaana Suvisaari & Sami Pirkola & Harri Sintonen & Kari Poikolainen & Jouko Löngqvist: Alcohol consumption, abstaining, health utility and quality of life – a general population survey in Finland. *Alcohol and Alcoholism* 43:376–86, 2008.

Sundell, Laura & Veikko Salomaa & Erkki Vartiainen & Kari Poikolainen & Tiina Laatikainen: Increased Stroke Risk Is Related to a Binge Drinking Habit. *Stroke* 39:3179–3184, 2008.

Stenius, Kerstin & Klaus Mäkelä & Michal Miovsky & Roman Gabrhelik: How to write publishable qualitative research. In Thomas F. Babor, Kerstin Stenius, Susan Savva, & Jean O'Reilly (Eds.), *Publishing addiction science: A guide for the perplexed*. London: International Society of Addiction Journal Editors, 2008, pp. 82–97.

Tammi, Tuukka: Medicalising Prohibition. Harm Reduction in Finnish and International Drug Policy. *Stakes, Research Report 161*, 2007. [http://www.stakes.fi/FI/Julkaisut/Kirjakauppa/KKTutkimuksiaSarja/t161_2.htm]

Ylikangas, Mikko: Kokain, komissarie Palmu! Droger i Helsingfors på 1920-talet. – *Historisk Tidskrift för Finland* 3: 241–251, 2004.

